

of the future teacher of higher education institution, acmeological criteria for its assessment, as well as personal, activity and subject mechanisms of professional formation of a student – the future teacher of a higher education establishment are considered.

Keywords: *psychology of development, professional culture, professional formation, pedagogy, acmeology, psychology, pedagogical activity*

УДК 179.1

НАУКОВА ЖУРНАЛІСТИКА ТА БІОЕТИКА: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

О. Ю. БАЛАЛАЄВА, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

E-mail: olena.balalaeva@gmail.com

Анотація. У статті розглядаються сучасні тренди в розвитку журналістської освіти, зміст якої становить система наукових знань, практичних умінь і навичок, загальних та фахових компетентностей, в контексті розуміння самої журналістики як соціальної практики, база знань і навичок якої має міждисциплінарний характер. Зокрема аналізуються можливості навчання засад наукової журналістики та біоетики за моделлю навчальної програми з журналістики, розробленої ЮНЕСКО.

Ключові слова: наукова журналістика, біоетика, журналістська освіта, навчання

Актуальність. Біоетика є відносно новою міждисциплінарною галуззю знань, яка охоплює моральні аспекти діяльності людини в біології та медицині, досліджує та аналізує моральні параметри (оцінювання, рішення, орієнтири) досягнень біологічних і медичних наук.

Як зауважують науковці, «сучасні проблеми біоетики, що потребують суспільного обговорення та осмислення, знаходяться на межі біології та антропології, філософії та науки, торкаються основ біологічного та соціокультурного існування людини. Технологічне втручання людини в механізми відтворення власної природи, а також природи інших живих істот породжує багато морально-етичних питань, відповіді на які поки що не знайдені. У процесі дослідження біоетичних, екологічних проблем з'ясувалося, що вони мають комплексний характер, для їх розв'язання потрібна взаємодія багатьох гуманітарних і природничих наук» [3, с. 114].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади біоетики закладено в працях Т. Бочампа, Р. Вітча, Я. Гартмана, В. Р. Поттера, Дж. Роулза, Дж. Чілдресса, А. Швейцера та ін. В Україні різні аспекти біоетики розробляють М. Кисельов, Ю. Кундієв, Л. Пиріг, С.

Пустовіт та ін. З початку 1970-х рр. активно займається висвітленням питань із біоетики ЮНЕСКО. Одним із завдань Програми ЮНЕСКО з біоетики є підвищення інформованості щодо біоетичних питань серед фахівців, науковців та журналістів. Як зауважують експерти, викривлення наукових фактів, надання неперевіреної інформації, порушення принципів біотетики є нерідким явищем у сучасних ЗМІ. Навчання засад наукової журналістики та принципів біоетики має починатися ще в університеті, тому в розробленій ЮНЕСКО Моделі навчальної програми із журналістики запропоновано окрему дисципліну «Наукова журналістика та біоетика» (Science Journalism, incorporating Bioethics) [8].

Мета дослідження полягає в аналізі можливостей навчання засад наукової журналістики та біоетики за розробленою ЮНЕСКО Моделлю навчальної програми із журналістики.

Результати дослідження та їх обговорення. Як зауважують експерти ЮНЕСКО, журналістська освіта в глобальному масштабі зазнає значних змін. Експериментальна робота над навчальними планами 70 навчальних закладів журналістики в більш ніж 60 країнах висунула суттєві виклики перед журналістською освітою – адаптуватися до здобуття спеціалізованого знання і навичок. Існує потреба в нових спеціалізованих видах грамотності, що відображають швидко мінливий соціальний, політичний, економічний і технологічний порядок [8].

Клауссен Д. зауважує, що журналістиці потрібні аналітичні мислителі з сильним етичним почуттям, журналістськими навичками, спеціалізованим досвідом [7]. Якість журналістської освіти повинна впливати на якість громадянства і суспільства. На думку фахівців, освіта в галузі журналістики виховує не тільки професіоналів, а й громадськість. Ця мета передбачає значну роль педагогів у галузі журналістики: служити інтересам медіаіндустрії як засобу досягнення більшої мети служіння громадськості, а також безпосередньо сприяти поширенню новинної грамотності [8].

Для розв'язання цих завдань 2007 р. ЮНЕСКО розробила Модель навчальної програми із журналістики та постійно працює над розширенням низки навчальних програм та модулів для спеціалізацій журналістики. Так, 2013 р. до Моделі навчальної програми включено нову дисципліну «Наукова журналістика та біоетика», розраховану на студентів, які спеціалізуються на науковій журналістиці та науковій комунікації. У поясненні до програми зазначено, що дисципліна розрахована на 70 год., а кредити варіюватимуться залежно від програми в рамках бакалаврату або аспірантури [8].

Цей предмет присвячений науково-технічній журналістиці, в тому числі біоетиці з її розробками за останні три десятиліття, класичним біомедичним та екологічним проблемам. Основною метою предмета є навчити студентів-журналістів основ наукової грамотності.

Важливим завданням є навчити студентів писати про наукові відкриття і події для широкого загалу доступним способом. Як підкреслюють розробники програми, завдання наукових журналістів відрізняється від завдань, що стоять перед їх колегами в інших видах журналістики:

політичній, спортивній, фінансовій тощо, і полягають у подоланні бар'єрів, які рецензована наука ставить перед непрофесійної широкою публікою. У навчанні студентів умінь доступно писати про науку, техніку, навколишнє середовище, біоетику, взаємозв'язок науки і псевдонауки мета полягає в тому, щоб вони стали компетентними фасилітаторами і фарватерами наукового світогляду для мас.

Експерти зауважують, що за результатами численних досліджень, журналістам часто бракує навичок роботи зі статистичною інформацією для інтерпретації даних. Тому одним із завдань дисципліни є навчити студентів базової роботи з цифрами, опрацювання статистичних даних в науці, зокрема в біоетиці та екології.

Надзвичайно важливим завданням є також навчити студентів розрізняти академічну науку та сучасні передові досягнення науки. Однією з найбільш серйозних проблем, з якими стикаються вчені у роботі із ЗМІ, є відсутність розуміння відмінності між класичною наукою (*textbook science*) і передовою наукою (*frontier science*), адже академічна наука – це усталені наукові знання, а передові досягнення – це наука, оскільки вона постійно розвивається. Її результати щойно отримані, вони є невизначеними і непідтвердженими. З боку ЗМІ неспроможність розрізнити академічну науку і передові досягнення науки спричиняє спотворені погляди на нові відкриття. Часто у поданні новин у ЗМІ результати складних досліджень редукуються до заголовків і звітів зі скороченими висновками, які або перебільшують досягнення, або є хибними. Редактори і журналісти іноді не можуть розрізнити загальновизнані наукові факти і новітні досягнення науки, які є неперевіреними, непідтвердженими і невизначеними. Як приклад у програмі наводиться полеміка в повідомленнях преси про те, що пестицид Алар, яким обприскували яблуні, може викликати рак. «Washington Post» визнала в редакційній статті викривлення інформації: «Складна наукова проблема була вирішена не посадовими особами, відповідальними за захист громадськості, на основі переконливих доказів, а переляканою публікою, що діє за неповними і часто помилковими повідомленнями в пресі» [8].

Відповідальними за це є як ЗМІ, які часто не розуміють наукового дослідження як процесу, так і вчені, які не повідомляють подробиці досліджень науковим журналістам, а роблять це через вторинні канали. Можлива й інша ситуація. Як пояснюють самі журналісти, у вченого, який займається новими технологіями, завжди існує спокуса подати у якнайкращому світлі, а іноді і помітно перебільшити, свої наукові досягнення. З іншого боку, у представників мас-медіа завжди є закономірне бажання повернути до свого матеріалу якнайбільше уваги, інакше кажучи, подати сенсацію. Коли ці два бажання (вченого і журналіста) збігаються, виникає явище резонансу – ефект, який прямо суперечить правилам біоетики [4].

Предмет спрямований на те, щоб підготувати студентів до написання статей і жорстких новин (матеріалів, що тяжіють до документального відображення реальності, максимально об'єктивованої «чистої інфор-

мації») на наукові теми для публікації в газетах, журналах, онлайн-виданнях, а також для передач і прямих репортажів на радіо та телебаченні. Серед рекомендованих у програмі тем для вивчення: навколишнє середовище та зміна клімату, політика, пов'язана зі зміною клімату, екстремальні погодні умови та явища, танення полярного льоду і підйом рівня Світового океану, зміна клімату і виробництво продуктів харчування, вплив зміни клімату на зникнення біологічних видів, вплив зміни клімату на здоров'я, сталий розвиток, збереження лісів, раціональне використання водних ресурсів тощо.

Окремий модуль предмета присвячений біоетиці. Як вихідний навчальний матеріал використовується Загальна декларація про біоетику та права людини. Мета полягає не в тому, щоб нав'язати конкретну модель викладання біоетики, а в тому, щоб надати інформацію щодо основних керівних біоетичних принципів, які студенти-журналісти повинні враховувати і брати до уваги під час підготовки матеріалів. Дослідження біоетики потребують міждисциплінарного підходу. За словами одного із засновників біоетики Р. В. Поттера, «етичні цінності не повинні розглядатися поза біологічними фактами. Ми відчуваємо велику потребу в Земельній етиці, Етиці живої природи, Популяційній етиці, Етиці споживання ... тощо. Проблеми, які ними розглядаються, закликають до дій, що спираються на знання цінностей та біологічних фактів. Усі вони включають біоетику, бо виживання усієї екосистеми є своєрідною перевіркою системи наших цінностей» [5, с. 15].

Для кращого розуміння біоетичних принципів студентами пропонуються такі теми: стовбурові клітини, генетичне тестування і клонування, порушення біологічної рівноваги, зміни природного різноманіття, створення та використання генетично модифікованих організмів тощо.

У зв'язку з відкриттям спеціальності «Журналістика» в Національному університеті біоресурсів і природокористування [6] питання біоетики в ЗМІ можуть отримати нове звучання. Відповідно до Статуту Університету, одним із завдань в галузі інноваційної діяльності НУБіП України є впровадження міжнародних стандартів та дотримання біоетики у діагностиці, профілактиці, лікуванні й забезпеченні здоров'я тварин та рослин. Згідно з розробленою ЮНЕСКО Моделлю навчальної програми, журналістика повинна відповідати контексту, в якому вона викладається, практикується і досліджується. Власне журналістика розуміється при цьому як соціальна практика, база знань і навичок якої має міждисциплінарний характер. Таким чином, вона може бути легко розміщена в академічний контекст, де може спиратися на інші дисципліни при збереженні власної професійної автономії. Підготовка журналістів має залучати, взаємодіяти і робити внесок в інші форми знань в університеті, а навчальна програма з журналістики повинна комфортно укладатися в інтелектуальну і академічну культуру університету та підкріплюватися нею [8].

НУБіП України має значний досвід і практичні напрацювання у сфері біоетики. Зокрема, при університеті створено Комісію з питань біоетики для контролю та аналізу роботи з тваринами щодо гуманного поводження з

ними та їх раціонального використання в експериментальних та інших наукових цілях. Дисципліна «Основи біобезпеки, біоетики» належить до обов'язкових у навчальному плані підготовки бакалаврів за спеціальністю «Ветеринарна медицина». А для магістрів спеціальності «Біотехнології та біоінженерія» пропонується окрема вибіркова магістерська програма «Біобезпека і біоетика», спрямована на вивчення спадковості та мінливості організмів з новими штучно створеними ознаками, а також їх розповсюдження і можливих наслідків для екобіоценозів, передбачає вивчення основних правових документів у галузі біобезпеки, прийнятих в Україні та передових країнах Світу, етичних аспектів і проблем біобезпеки, етики за маніпулювання з клітинами, органами та організмами, принципів та механізмів маніпулювання геномами, досягнення генетичної інженерії та терапії, а також низки сучасних біотехнологій, їх користі та ризиків для біосвіту планети [2].

Висновки і перспективи. Як зауважують експерти [1], оскільки вже за самою своєю природою біоетика є сферою гострих дискусій, журналісти, які мають належну підготовку, зможуть сприяти організації широкого суспільного обговорення актуальних біоетичних проблем, що, у свою чергу, дозволить інститутам громадянського суспільства виробити адекватну позицію у відповідь на виклики, які висуває стрімкий науково-технічний прогрес біомедичних технологій. Отримати нове звучання біоетичні питання в ЗМІ можуть у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, який має значний досвід і практичні напрацювання у сфері біоетики.

References

1. Bioethics and mass media. Available at: <http://www.unesco.org/new/ru/moscow/about-this-office/single-view/news/bioethics>
2. Master curricula and training programs: 2017-2018 academic year. National university of life and environmental sciences of Ukraine. Available at: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u34/9241_katalog_magprogrm_angl_2017
3. Mykhajljuk, S. (2016). Mizhdyscyplinari mozhlivosti bioetyky [Interdisciplinary possibilities of bioethics]. Herald of the Precarpathian University. Philosophical and psychological sciences, 20, 114-120.
4. Petryk, O. (2002). Bioetyka – «vuzdechka» dlja nauky chy detektor brekhni [Bioethics – "bridle" for science or a lie detector?]. Available at: https://dt.ua/HEALTH/bioetika__vuzdechka_dlya_nauki_chi_detektor_brehni.html
5. Suchasni problemy bioetyky [Modern problems of bioethics] (2009). Ed. Yu.I. Kundiev, 278.
6. Shynkaruk, V. D., Balalaieva, O. Yu. (2017). Pidhotovka ahrarnykh zhurnalistiv: perspektyvy ta zavdannia [Training of agrarian journalists: prospects and goals]. Scientific Herald of NULES of Ukraine. Series: Philological Sciences, 263, 117–125.
7. Claussen, D. S. (2012). A truly bold idea for U.S. J&MC education: sincerely trying true excellence for once. Journalism and Mass Communication Educator, 67, 211–217.
8. Model curricula for journalism education: a compendium of new syllabi (2013). UNESCO series on Journalism education. Ed. F. Banda. Available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002211/221199E.pdf>.

НАУЧНАЯ ЖУРНАЛИСТИКА И БИОЭТИКА: ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Е. Ю. Балалаева

Аннотация. В статье рассматриваются современные тренды развития журналистского образования, содержание которого составляет система научных знаний, практических умений и навыков, общих и профессиональных компетенций, в контексте понимания самой журналистики как социальной практики, база знаний и навыков которой имеет междисциплинарный характер. В частности, анализируются возможности обучения основам научной журналистики и биоэтики по модели учебной программы по журналистике, предложенной ЮНЕСКО.

Ключевые слова: научная журналистика, биоэтика, журналистское образование, обучение

SCIENTIFIC JOURNALISM AND BIOETHICS: EDUCATIONAL ASPECT

O. Balalaieva

Abstract. The article deals with modern trends in the development of journalistic education, the content of which consists of a system of scientific knowledge, practical skills, general and professional competencies in the context of understanding journalism as a social practice, a social practice whose knowledge and skills base is interdisciplinary in nature. In particular, the possibilities of teaching the fundamentals of scientific journalism and bioethics based on the UNESCO model curricula for journalism education are analyzed.

Keywords: scientific journalism, bioethics, journalism education, training

UDC 811.124:712:63(062.21)

GREENERY OF KYIV PARKS AND PUBLIC GARDENS: TO THE ISSUE OF A DESCRIPTION

I. I. VAKULYK, Candidate of Philological Sciences (PhD),
Assistant Professor, Department of Ukrainian and Classical Languages
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
E-mail: vakulyk@ukr.net

Abstract. In the article for the first time there are considered green plantations of Kyiv parks and public gardens in terms of their description. By drawing on information from environmental protection documents on the